

DA DOMINE INCREMENTVM!
AD

LVSTRATIONEM VERNAM

ATHENAEI BVDISSINENSIS,

A. MDCCX. IV. ANTE CAL. MAJAS. B. G. D. SVSCIPIENDAM,

SIGNA ET CAVSAS

RVENTIVM SCHOLARVM

PRAEFARI,

*AMPLISSIMOSQVE PATRES CONSCRIPTOS,
EPHOROS ATQVE NVRITORES NOSTROS
BENEFICENTISSIMOS,*

ET QVOTQVOT JVENTVTIS LITERARIAE
VERNANTE PROVENTV CAPIVNTVR,

HVMANISSIME INVITARE,

TVM VERO,

VT FINITO HOC LVSTRALI SACRO,

IPSIS CAL. MAJ. HORIS ANTEMERID.

PROPIIOS LARES VIALES

TRIBVS PIIS ATQVE INDVSTRIIS JVVENIBVS,

VALE HVIC PALAESTRAE DICTVRIS,

COMPRECARI VELINT,

SVBMISSA OBSERVANTIA

CONTENDERE DEBVT,

M. JOANNES SCHVLTZ,
RECTOR.

BVDISSAE, LITERIS RICHTERIANIS.

Uti ad interiora rerum Civilium sa-
craria sunt intromissi, & veram Prudentiam, non
ex umbratili ineptientis seculi supercilio, sed ex
ipsis fontibus Veterum Civilis doctrinae Magistro-
rum, ex visceribus optimorum Historicorum, qui
rerum eventuumque causas insigni iudicii nervo
excusserunt, usu pariter & assidua tractatione sibi
compararunt; Solent arcanas quasdam divinationes sigillatim sibi depu-
tare, & de signis atque iudiciis rerum publicarum ruiturarum ita dispice-
re, ut praelagia eorum raro eventus delituat, sed urgente velut fati
necessitate, & vi praecipite invicti mali, roboret magis atque confir-
met. Ex Graecis vel unus *Demosthenes*, perspicaci hoc prudentiae oculo
instructus, Atheniensibus duram servitutem portendebat, & amis-
sum Hellepontis, Euboeae, Megarae &c. praenunciabat: *Philipp, III.*
pag. m. 46. Opp. edit Genev. 1607. fol. cum Ulpiani Scholiiis & Not. Hieron.
Wilfii Τίσιν οὖν ὑμῶς κινδυνεύσει; ἀν εἰ π γίνεσσι; τῷ ἢ ἑλλοπόντιον ὑμῶν, ἀλλετρι-
ωθῆναι, τῷ, μεγαρῶν καὶ τῆς εὐβοίας ἢ πολιμῶν; ὑμῶν γενέσθαι κύριον. Τῷ πελοπον-
νησικῶν πολεμῶν. Εἴτα τοῦ τῆτο τοῦ μηχανήμα ἐπὶ τὴν πόλιν ἐφίσηται καὶ κα-
τασκευάζονται τῶν εἰρηνῆ ἀγειν ἐγὼ οὐά προσ ὑμῶς; Quo igitur vos in periculo
criti, si quid acciderit? In eo, quod Hellepontus a vobis alienabitur: quod
is, qui vobiscum bellum gerit, Megaris & Euboea potietur, quod Pelopon-
neses cum eo conspirabunt. Eum igitur, qui hanc machinam contra urbem
erigit atque apparat, pacem agere dicam erga vos? Quae omnia sane &
graviora adhuc Athenienses manserunt, & durum Philippi iugum qua-
si eminus ostenderunt. Romani Scriptorum quanta vi praelagia non si-
gna modo ruiturae Reipublicae, sed causas etiam aperte recensuerunt?
Profecto ille Romanae Historiae prudentissimus scriptor *T. Livius*,
quem Patavini non sine causa cum digito ori appresso effigiarunt, ob sin-
gularem ejus tum sapientiam, tum modestiam, ut qui multa scribendo, lon-
ge plura in hominum animos cogitanda infuderit, quod iudicium est ma-
gni *Camerarii ad Alciati Emblem. pag. 101. edit. 1602.* Ille vero statim in
limine ac fronte operis candide ruinas Reipublicae principis imminentes
expromit: quomodo labente paulatim disciplina velut desidentes primo mo-
re magis magisque lapsi sint; tum ire coeperint praecipites, donec ad ea
tempora, quibus nec vitia, nec remedia pati possent, perventum sit: *Velle-
jus Paterculus*, prudens non minus scriptor lib. II. cap. I. eadem fata de-
plorat: Sublata enim Imperii aemula Carthagine, non gradu, sed praecipiti
cursu a virtute descitum, ad vitia transcursum, vetus disciplina desertam
nova inducta, in somnum a vigiliis. ab armis ad voluptates, a negotiis in
otium conversa civitas. Omitto *Zacitum, Plinium, Senecam* & Historiae
Augustae, ac Satirarum Scriptorum, *Horatium, Juvenalem, Persium*,
quavis occasione, corruptam Romanam Rempublicam perstringentes,
causasque ipsas non obscure indicantes. Etsi vero moderni Scriptorum
Itali Celeberr. *Struvio Bibl. Philos. cap. 7. pag. 140.* parum apti ad haurien-
dam scientiam politicam videntur, tum quod ad placita Superiorum vi-
vant, tum opinionibus ante conceptis inhaereant, ac siquid novi statu-
unt, plerumque in excessum rapiantur; tamen non est negandum, eos
per naturam propemodum ingenio pollere politico, & quemadmodum
in

in exprimendo latinae linguae genio; ita & in civilibus characteribus exponendis, velut per traducem amajoribus nonnihil hausisse. Certe qui in Tacitum Discursus ediderunt Itali *Philippus Caurianus*, *Virgilius Malvezzi*, *Trajanus Boccalini* (sub qua persona latere creditur Cardinalis Cajetani vid. *Jos. Arndt. Bibl. H. p. 256.*) *Pius Mutius*, & qui primo nominandus *Scipio Anniratus*, alique recentiores Taciti sagacitatem & affectu sunt, & feliciter imitati. Imo *Thomas Bozius* ad nostrum etiam argumentum multa egregia & solida congeffit, in Tractatu suo de Ruinis gentium & regnorum Romae 1596. 8. vulgato, quem secuti deinceps ex Germanis *Paul. Matthias Wehnerus* ab Aetheo suppletus in *Metamorphosi Rerumpublicarum* Francof. 1665. 8. *Joannes Bisselius* in *Ruinis Illustribus*, editis Ambergae 1656. 8. & *Job. Adam. Rupertus*, elegantissimi Discursu de Ruina Nobilitatis Romanae, qui primo loco in Orationibus ejus merito conspicitur. Ex Batavis *Martinus Schoekius* singulari libro causas interitus, *Reipublicae Aethaeorum* prudenter excussit 1664. 12. quique in eodem argumento versatur *Job. Schildius* erudito de *Conlitione Rerumpublicarum* libro. Nec sua laude hic defraudandus *Andreas Maximilian. Fredro*, acutus & Taciti succo tinctus Scriptor, cujus *Monita Polit. Moral.* vel Augustissimo Leopoldo in deliciis habita, tum vero ob varia regiminis Polonicis arcana, nationi illi imprimis charus, is in *Fragment. Scrip. edit. Gedau. 1666. 12. cap. X. pag. 239.* multa de Omine Durationis *Reipublicae Polon.* differuit, *cap. XI. veropag. 257.* signa etiam ruiturum *Rerumpublicarum* promit, & tandem sic finit: *Desinit esse in ea Republica remedio locus, ubi, quae fuerunt vitia mores, fiunt.*

Profecto quae *Rerumpublicarum*, eadem & *Scholarum* conditio est habent & illae suam infantiam, adolescentiam, & virile Decus, ac robustam denique. & ut Poeta ait, viridem senectam, quae nisi vitium contrahat, aut torpore exolecat, sed novis subinde adjumentis munitur, facile durationis ortu tuebitur, & viribus infraeta suis, instar procerae arboris minime ruinam dabit. Neque vero existimandum est, casu saltim, instar formicarum, coalescere ejusmodi coetus literarios, aut caeca quadam fati lege nunc increbescere nunc decrescere ac tandem exspirare. Sed quemadmodum in Ruinis & fatalibus Conversionibus *Rerumpublicarum* certa se produnt signa, certae causae, quibus si mature occurratur, conservari status civilis, & minimum ab excidio imminente liberari potest: Ita in Scholis quoque certi saepe invalescunt morbi, & sensim vires capiunt, ut nec vitia demum nec remedia pati queant. Equidem Medici habent suam Semeioticam, quae tum signa morborum pandit, & Diagnostica dicuntur, tum morborum eventus docent, & Prognostica vocari solent: Annon in morbis *Scholarum* dignoscendis (de quibus praeter ceteros egregie tractat summi iudicii & usus Vir *Gvilhelmus Mehovius* in *Hermathene*. *Illustri Morhosi* roties commendata, *Tr. III. cap. IX. pag. 564. seqq.*) adeo inopes consilii auxilii que erimus? Statimam nobis Scholasticum dedit *B. Weisius*; profecto si quis *Archiatrum Scholasticum* daret, & inveteratum malum expugnaret, ad quod tamen penitus tollendum, Elias nobis cum *Judaeis* expectandus erit. Enim vero *Divina* providentia subinde excitavit *Viros*, *Spiritu Zeloque* divino praeditos, qui, quod in communi incendio fieri amat, con-

clamarunt, opemque ferre conissi sunt. Iple *Philippus Melancthon*, Instaurator praecipuus literarum per Germaniam, prim am omnium Oratorum suarum *de Corrigendis adolescentium studiis Vitembergae* habuit, teste diligentissimo *Petro Vincentio* Rectore, olim Golicentium fidelissimo, in *Catalogo Scripti, Melancthonis, ad ann. 1518, edit. Gorlic. 1582*, & habetur quidem illa, *Tom. I, Declam. pag. 490, edit. Argent.* Hunc secuti per intervalla Viri muneris sanctitate & virae innocentia praeuocentes: *Erasmus Sarcerius, Urbanus Rhegius, Hieron. Wellertus, Joh. Val. Andraea, Paulus Egardus, Joh. Saubertus, Joh. Schmidius, Budissa natus, Joh. Meyfartus, Johann. Mich. Dillbertus, Conradus Hornejus, Balthasar Schuppis, Havemanus, Kortholtus, Spencrus, Bern. Schottanus, Leuchnerus, Pomarius, Coelestinus, Wilckius, Mitternachtius, Seuboldus, Diefenbachius, Grabovius, Vockerodius, Statius Buscherus, & nuper, Pientissimus Joh. Gevb. Meuschius*, qui omnes, & complures adhuc alii, sigillatim morbos Scholarum ingenue indicarunt, & de remedijs etiam maturis ac usu compertis, graviter consultarunt. Etsi vero horum consilia per partes adducere pagellarum angustia non permittit; praecipui tamen, quique subacto in literis iudicio pollent, *Edmundus* imprimis *Richterius* in *Obstetric. pag. m. 205. Joh. Petrus Titius* elegantissimi *Comment de ratione studiorum antiqua, quae in Manud. ad Excerpt.* habetur *pag. 122 seqq. Christoph. Cellarius* in *Orat. pag. 160, Cl. Vockerodi Conf. pag. 2.* alibi que passim, non postremam ruentium literarum causam annotant: *Oblivionem moris antiqui.* Enim vero mihi semper placuit iudicium Viri magni *Christi Besoldi*, quod de antiquis literarum rationibus tulit, illas quidem omnino sancte servandas esse; *nova vero illa, nec plane contemnenda, nec nimium appetenda esse;* volo itaque, ut praesenti instituto satis faciam, in re plena odi atque invidiae; aliorum potius, quam meam Symbolam asserre, atque *de signis causisque ruentium Scholarum* Orationem gravem ac multo cum iudicio scriptam, Viri, Patrum memoria Celeberrimi *Christoph. Pelargi*, recensere qui si ex nobis fuisset, nunquam ad aliena castra transisset, quo de iudicem suum jam expertus est, habetur autem illa in *Plejade Orat. n. V. p. m. 290 edit. Francof. ad Viadr. 1618. 4.* & habitas illas ad sequentes propemodum fontes reducit. Ac primo quidem *imminentem huius universi finem* ponit, quo appropinquante, tanto maior est Diaboli furor, quod ut *B. Lutherus Praefat. Comment. in Epistol. ad Galat.* loquitur ipsi daemones, alios obsidere, & supra Daemonum furorem furere videntur, cumque tempus breve sit, Scholas, Officinas Pietatis, subvertere, suasque contra ea propagare, *Apos. II, 9. III, 9.* summo studio conituntur. Qua de causa Christus ipse per Angelum Vae! acclamari jubet his qui habitant super faciem terrae &c. Ergo cum tenebram juventutem ille fraudum Artifex, varijs illecebris, ad naturam, cujusque compositis, facile ubivis capiat, & per alios etiam nebulones seducat; quid mirum? quod ex primo hoc fonte, secundus etiam subnascatur, nempe *crefcens omnium iniquitas*. Profecto ubi Pietas vera, exultat in Scholis, non possunt non omnia quotidie in deterius ruere, & iniquitas contra majores vires sumere. In *Platonis Opp.* statim ab initio extat egregius Dialogus, dictus *Ευδαιμον*, qui de vera & falsa pietate tractat, quem recenset *Fabricius Bibl. Gr. lib. III. cap. 1. pag. 7.* & quanta

Pie-

Pietati praeconia scripserint pagani, vid. apud Celeberr. Mebovium in *Paranet. Philos. pag. 353*. At nos, proh dolor! ne ad paganam quidem pietatem in Scholis fere adspiramus; multo minus ad Christianam; hanc exulare ubique, videt foederata Belgica, Germania ingemiscit, experitur Britannia, clamat Italia, ac Musae ipsae oppressae jacentesque nec sine ejulatu plangunt, ut loquitur summus in Batavis Theologus Frid Spanhemius *Orat. de corruptis emendandisque studiis Tom. II. Opp. p. 1485*. Jeag, Sybilla olim vaticata, vel quicumque sub hoc nomine latet, praedixit:

*Ὀκύτης γαυῆς ἀνδρῶν κινδύνης αἰῶν
Ultima producet pravos insigniter aetas.*

Profecto & nobis exclamandum cum Seneca: *In nos aetas ultima venit, O nos dura sorte creatos!* Sed pergendum ad reliquas causas, quas nudas tantum dare angustia haec praecipit, scil. III. *Domesticae Disciplinae lenitas* non parum quoque ad ruinam Scholarum confert, imprimis si IV. accedat *Magistratus incuria*, & V. *Evergetarum paucitas*, contra ea cresecat quotidie VI. *Contemptus Scholarum & Artium*: tum VII. *Docentium infidelitas, torpor, indulgentia, & disciplinae laxitas, ἀπιστία, ἀπειρία, ἀνυμία, Pedantismus, Barbaries*. & innumera alia senim invalescunt, & ita demum in habitum ac naturam se induunt, ut, vel in desperata causa, nullo amplius remedio locus sit. Scio causas illas nimis laxas & adhuc alias subesse intimiores, quae ad hujus vel illius Scholae statum corruptum propius accedunt, & intra viscera delitescunt, difficulterque cognosci, ac protrahi in apricum possunt: Sed de his alibi forte dicendi locus erit:

Utrum igitur ejusmodi etiam signa atque causae Ruinarum in nostra sese Schola exerant; (DEUS averrant omen!) Agite, o *Patres Conscripti, Praesides, Ephori, Κορυφαίαι atque βεβητοίαι hujus nostrae Athenaei*, per divinam Clementiam & Vestram Providentiam florentis; Cognoscite praesenti Lustratione literaria, quinam boni atque industrii fuerint ex nostris Alumnis, quique laude ac praemiis digni; qui deinceps negligentes, dissoluti, contumaces, & pietatis ac disciplinae pessimi hostes; quos equidem haecenus spe emendationis toleravi, ac leniter habui; ne evilesceret tamen Disciplinae nomen, graviter quoque in transgressores animadverti, ut poena ad unum, timor ad omnes transfret, dicente Lipsio, cumque nuper in ejusmodi turbatorem pacis domesticae idem animadversionis statuerem; Diabolus, sanctioris disciplinae hostis, per nequissimos nebulones (quos utinam cognoscere possem!) famam in vulgus sparsit, quasi ille refractarius fuerit, & nescio quid in me intentaverit; id vero falsissimum ac putidissimum commentum esse; publice testor, & Diaboli haec sputa in sinum ejusmodi delatorum denuo expuo, ne amplius suis calumniis me lacestant.

Horum ex numero non fuerunt, qui in Aspectum Vestrum, Patres Amplissimi prodire jam parant Juvenes excitatae indolis, & quoniam per complures annos in Schola Vestra bene constituta, nutriti, Vestris Beneficiis ornati, & in justum Pietatis ac Eruditionis tramitem, partim Venerandi senis nostri, *Job. Rosenbergti*, qui ex proverbio Hebraico, bonum adhuc in domo nostra signum est, partim reliquorum Dnn. Praecepto-

FK Tg 53

X 3047826

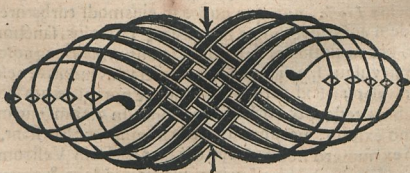
VDM

ceptorum, fido Magisterio deducti fuerunt. (mea enim opella vix per semestrem hoc usi sunt) ut nunc digni habeantur, primis illis mysteriis initiati, qui ad altiora Sacraia Musarum intromittantur; eam sibi meritis pietatis ac grati animi legem indixerunt, atque publicum Vale dicendi copiam a me sibi fieri modelle rogatarunt.

Primus igitur *Christianus Gottfried Alberti Bernstädiensis Lusatus*. Pl. Reverendi Dn. Pastoris ibidem Filius, pius, probus, ingenuus, modestus, diligens ac bonæ frugis, hic cum rerum sacrarum studiis sese consecraverit, ita se gessit, ut & eas linguas ac Artes, sine præfixo profuturas, solerter imbiberet; & in morum etiam Disciplina, semper ad audiam illud & angelis ipsis tremendum munus, quod studiis suis, volente DEO, intendit, oculos reflecteret, nihilque adeo contra honestatem aut morum elegantiam admitteret, quod cum ab aliis fieri intelligeret, ausus est argumentum Practicum: *De Morbis Scholarum earumque causis*, sibi deputare, non quasi nasum rhinocerotis habere, aut ante dies in hos annos inquirere videatur; sed animo veritatis studio, simplici, modesto, ac pietatis in hanc Scholam, quam Matrem agnoscit, retinentissimo. Precamur autem ipsi in abitum Felicitatem Alberti illius Magni Lipsiensium Theologi, ut eam æmuletur, & exprimat, minimum semper in oculis ferat!

Alter *Gottfried Weisbauprius Budissinus*, excitatæ indolis, & felicitæ ingenii Juvenis, qui intructus prædidiis politicorum literarum, studiis politicis atque ad Juris disciplinam pertinentibus se addixit, nec vanos ab eo nobis fructus promittimus, & Patronis ac Benefactoribus solerter ipsum commendamus! Ille de *Remediis horum morborum* exponet, & Patronis gratias exsolvet maximas, majores etiam habebit. Quem admodum autem Candor olim præcipuum Capitis ornamentum fuit, vid Paulini de Candore edit 1703. Ita ut candor semper ingenio, animo, vultu, sit, imo ut candida ipsi fiant omnia, bene ominantes conprecamur.

Tertius *Christianus Fredericus Kindermann Oberseiffersdorff. Lusatus*, de *Jure meutis Scholarum* commentabitur, B. Parens ejus fuit Pastor ejusdem loci vigilantissimus, atque induimur in bonam spem, fore, ut votis conjunctionum necessitudine, imprimis *Plur. Rev. Marchii, Pastoris apud nos secundarii amoris sui* aliquando respondeat! Deus T. O. M. eum tanquam salutare Organon instruat, ut multos demum liberos immortalitati lucretur & ad Christum adducere potis sit! Ite igitur o mei! nec horum Votorum memoriam deponite, sint vobis propitii Viales Lares! Vos vero Patroni, & literarum ac literatorum Fautores accendite & aliorum abiturientium gratiam mentem Vestra honorifica præsentia, atque certissimas, quas spondemus, a nobis gratias expectate! PP. A. R. O. MDCCX. V. ante Cal. Majas

MC

DA DOMINE INCREMENTVM!
AD

LVSTRATIONEM

VER

ATHENAEI

A. MDCCX. IV. ANTE CAL

SIGNA E

RVENTIVM

PRA

AMPLISSIMOSQVE

EPHOROS ATQVE

BENEFIC

ET QVOTQVOT JVV

VERNANTE PRO

HVMANISS

TV

VT FINITO HOC

IPSIS CAL. MAJ

PROPIIOS

TRIBVS PIIS ATQVE

VALE HVIC PAI

COMPREC

SVBMISSA

CONTENE

M. JOANN

RE

BVDISSAE, LIT

NSIS,

ENDAM,

AS

VM

RIPTOS,
OSTROS

ARIAE
VR,

RO,

NIBVS,

